

Látlet a valódi határátlépőkről

Tudományos konferenciának nevezett egyoldalú és belterjes propagandabeszédek a választási kampány ürügyén

■ HAKLIK NORBERT

A polgári erők, valamint híveik lejáratását és demonizálását célzó kampány körébe sorolható megnyilvánulásokat két nagyobb csoportra osztathatjuk. Az egyik válfaj művelői – erre az utóbbi időben *Eörsi Istvánnak* és *Haskó Lászlónak* a Népszabadságban megjelent cikkei szolgáltak kirívó példával – észérvektől alig megtámogatva ontják papírra a Fidesz és a jobboldali szavazók iránt érzett gyűlöletüket, míg a másik esetben látszólag szakmai jellegű, logikusnak és tudományosnak beállított fejtegetések során próbálják bebizonyítani a Fidesz határt átlépő, antidemokratikus, pazarló és fasisztoid voltát.

Ez utóbbi módszert példázta – néhány tiszteletré méltó kivétellel – azon előadások többsége, amelyek a Közép-európai Egyetemen megtartott Hol a határ? – Kampánystratégiák és kampányetika című tanácskozáson hangzottak el. A Közép-európai Egyetem, a Nyílt Társadalom Archivum, a Nyilvánosság Klub, valamint a Független Magyar Művészeti Alapítvány szervezésében létrejött konferencia igen nagy közönségérdeklődést vonzott: a nézőtérben csak helyel-közzel voltak foghíjasok a sorok, és a hallgatók között olyan ismert közéleti és médiaszemélyiségek is megfordultak, mint *Kéri László*, *Wisinger István*, *dr. Kende Péter* vagy *Máté Krisztina*. A nézőközönség politikai egyoldalúsága ezúttal természetesnek tekinthető, hiszen azt illetően, hogy miről és milyen hangnemben fog szólni ez a tanácskozás, már a szervezők előzetes sajtótájékoztatójából is képet alkothattunk, ahol többek között az hangzott el, hogy *Böjte József* filmrendezőben – aki *Jancsó Miklóssal* is rendezett együtt – akkor fogant meg a konferencia ötlete, amikor a választások második fordulójának éjjelén látta, „hogyan omolnak össze a nem sokkal korábban még ujjongó fiatalok” a Millenáris parkban, amelynek kapcsán az a kérdés vetődött fel benne: vajon „miféle fanatizmus, hisztéria” miatt tekintik ezek a fiatalok a Fidesz választási vereségét társadalmi esemény helyett tragédiának? Az előzetesen kiadott sajtóközleményből azt is megtudhattuk: „felelősen gondolkodó magyar értelmiségi nem hagyhatja szó nélkül, ami történt”, a szervezők „nem engedhetik, hogy természetessé váljon a gyűlöletre építő politikai gyakorlat, amely a látott mértékben, károsan és fölöslegesen osztja meg a társadalmat”, és hogy a konferencia megálmodói „különösen a fiatalok veszélyeztetettségét tartják megdöbbentőnek”. Magyarán mondván: meg kell védeni az ifjúságot önmagától, nehogy azt gondolja, amit gondol, s persze mindez nem a magyar fiatalok ellenében történne, hanem kizárólagosan az ő érdekeikben, a demokrácia nagyobb dicsőségére.

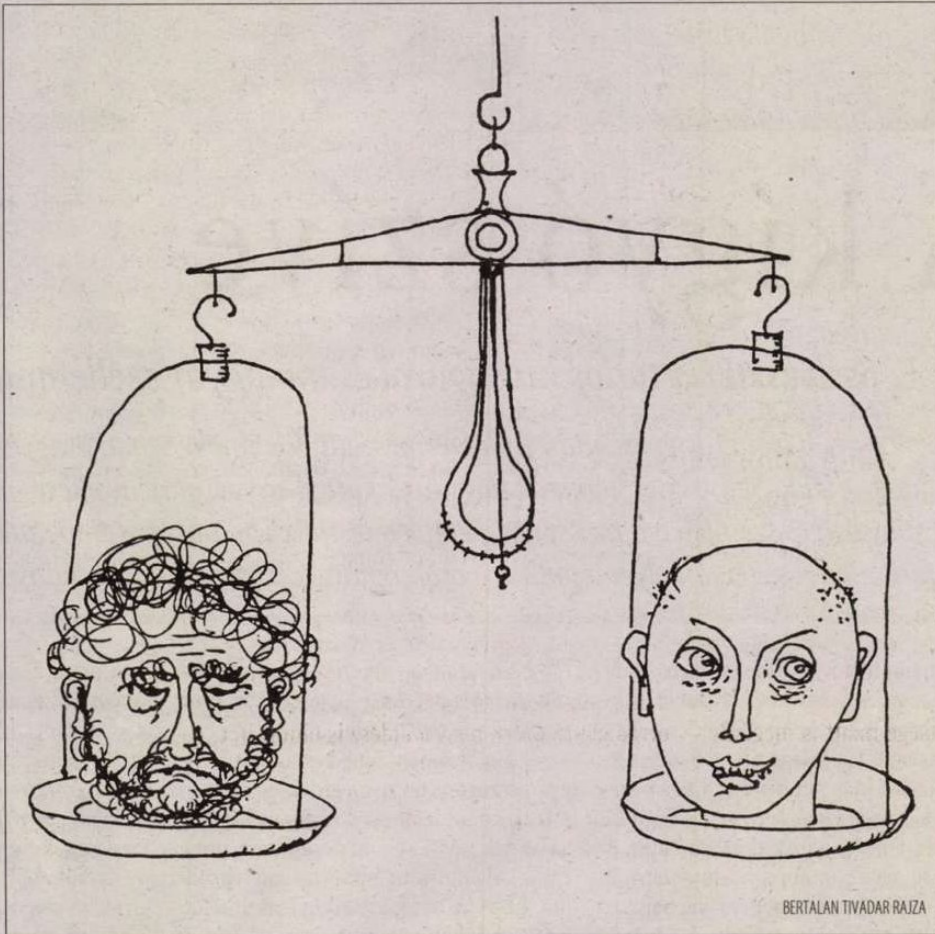
A tanácskozás előadásai az előzetes várakozásoknak megfelelően alakultak. Szemlátomást az összes felszólaló annak teljes tudatában adott hangot véleményének, hogy ő „átlát a szitán”, annak ellenére, hogy sokuk csupán a szocialista és szabad demokrata politikusok választási toposza-it ismételte, igaz, apró módosításokkal. Így tett például a lapunkat nemrégiben leungarischebeobachterező *Galló Béla* újságíró is, aki a szimbólumoknak a választási kampányban betöltött szerepéről szólva elmondta, hogy a nemzeti szalag mozgalom révén a Fidesz „pártok felett álló jelképeket sajátított ki”. *Galló* előadásában az is meglehetősen furcsa volt, hogy míg a Fideszt azért kritizálta, mert a polgári párt – úgy mond – „értelmi helyett érzelmi síkra terelte a politikát” a szimbólumok, például a kokárda, a Terror Háza vagy *Orbán Viktor* (!) felfokozott használatával, mindeközben a szocialistákat azért kárhoztatta, mert „elhanyagolták a szimbólumok szerepét”, csak a szegfű triviális jelképét vetették be a kampányban, valamint a híres sárga sálát, amelynek a jelentését még ma sem ismeri senki és „csupán annyit lehet tudni róla, hogy csúnya volt”. *Galló* szerint azért veszített a jobboldal a választásokon, mert „az antidemokratikus szimbolikus politizálásnak demokratikus viszonyok között megvan a korlátai” és a 2002-es magyarországi választások esetében „a kirekesztés egységbe forrasztotta a kirekesztetteket”. Még kevésbé visszafogott hangnemben adta elő okfejtését Az értelem vásárán címmel *Tamás Pál* szociológus, akinek az előadásában a csíksomlyói búcsú például kampányjellegű, „nagymagyar összejövételként” szerepelt, valamint a Fidesz április 7-ét követő „nagy politikai becsinálásáról” is szó esett.

A tanácskozás pártkampányokat elemző szekciójában akadt példa legalább az objektivitás látszatát megőrzendő előadásra is. Ilyen volt *Bruck Gábornak* az MSZP kampányáról szóló okfejtése, amelyben a szocialisták negatív kampányát ele-

mezte, megállapítva róla, hogy bár egyáltalán nem volt elegáns eljárás, mégis jó taktikának bizonyult, és a két forduló között kialakuló tömegmozgalomról szólva kijelentette: kizártnak tartja, hogy azt – mint többen vélekedtek – a Fidesz indította volna el, hiszen „aki ért valamicskét a kampányhoz, az tudja, hogy ilyen tömegmozgalmat nem lehet ennyire rövid idő alatt felülről megszervezni”.

Ennek elhangzása vezetett ahhoz, hogy megszólaljon a Nyilvánosság Klub elnöke, *Vásárhelyi Mária* is, aki ahelyett, hogy Bruck megállapításával vitába szállt volna, zaklatottságtól remegő hangon kijelentette, hogy „a Fidesz példátlan gyűlöletbeszéde bizony átlépte a demokratikus politizálás határait” és punktum. Igaz, később – a tanácskozás második napján – *Vásárhelyi Mária* bővebben is kifejtette, hogy a közszolgálati médi-

technikai módszerekkel a közönség felé. Mészáros előadása arra szolgált remek példaként, hogyan lehet valakit látszólag elismerve gyalázní: miközben a *Juszt*-féle sajtóklub rendszeres vendége Orbán színészi kvalitásait magasztalta, nyilvánvaló volt, hogy ezzel gerinccsúszást és erkölcsösséget vonja kétségbe, mondván: a jobboldali erők vezető egyénisége „szemrebbenés nélkül, egyre változatosabban adja elő a monológiát” és a „konzervatív színésztípust képviseli, amely leginkább az operettprimadonnához hasonlít”. Majd Mészáros hangot adott azt illető aggodalmainak is, hogy Orbán Viktor „olyan úton kell járnia, aminek ő sem látja a végét”, és ha „szétfeszíti a színész a szerep kereteit, az komoly személyiségkárosodásokhoz vezethet”. A pártatlanság jegyében kíváncsian várjuk, mikor elemzi majd ilyen sajnálkozó leereszkedéssel azokat a veszélyeket,

umok, valamint a Magyar Nemzet „a gyűlöletbeszéd forrásait működnek” és a tömegtájékoztató ezen fórumait „kézi vezérléssel irányította, valamint cenzúrázta” a Fidesz. (*Vásárhelyi* egyébként az Élet és Irodalom legutóbbi számában majd kétkolumnás terjedelemben elemzi a Fidesz médiapolitikáját, többek között olyan eltelmentmondásokba keveredve, hogy: a Fidesz teljesen rátenyerelt a médiára, teljes túlsúlyt (!) élvez benne, miközben azt is megállapítja: a jobboldali kormány orgánumait, beleértve lapunkat is, szinte senki sem olvassa és a közszolgálati televíziókat senki sem nézi.)

A demokrácia önjelölt őrzői számára is szolgálhatott volna tanulságos meglepetésekkel ez a „tudományos konferencia”, ha gyűlöletük alább-hagy legalább annyira, hogy képesek legyenek figyelni az ott elhangzottakra. Például arra, amikor *Baja Ferenc*, a szocialisták kampányfőnöke kijelentette: a két forduló között ők is erősen fontolgatták, hogy „az utcára vigyék a tömegeket”. *Baja* kijelentése igencsak újszerű megvilágításba helyezi a baloldali lapokban az elmúlt időszakban megjelent eszmefuttatásokat, amelyek az utcai politizálást egyértelműen a Fidesz antidemokratikus, fasiszta voltának legfőbb bizonyítékaként tekintik. Ezek szerint a szocialisták is kis híján fasiszták lettek volna a két forduló között? *Medgyessyék* netán a náciizmussal kokettálnak? Ne adj’ isten *Kovács Lászlóékban* is megjelent a fasiszmus iránti őszinte lelki igény, amikor ezekre új-jongtak értük a városligeti „ingujias kormányülés” sátrai előtt? Erről aligha olvashatunk majd harcos hangú publicisztikákat *Eörsi István* tollából. Persze, ha a szocialisták utcára vonulása mégis megtörténik, akkor az nyilván nem a fasiszmus ismérése lenne, hanem ugye a demokrácia diadala és a haladó erők bátorságának dicső megnyilvánulása.

A tanácskozás témái között a kultúrának is jelentékeny szerep jutott. Persze kivétel nélkül úgy, hogy a polgári erők ostromozására használták fel. *Mészáros Tamás* újságíró például Orbán színészi képességeit elemzte színészettechnikai megközelítésből, kifejtve, hogy a volt miniszterelnök megnyilvánulásaiban „az üzenet maga Orbán Viktor” volt, amelyet önmaga közvetített színész-

amelyek *Medgyessy Péter* kifejezésképtelen személyiségének integritását fenyegetik.

Hegedűs Zsuzsa szociológus még ennyire sem törekedett az áltudományos látszat megőrzésére. Kijelentette: „Orbán Viktor nem tömegmozgalmat szervez, hanem egy mobilizálható gerillahadsereget”. Egyébként az Orbánhoz hasonlított politikusok sorában ezúttal – felzárkózva *Hitler*, *Mussolini* és *Milosevic* mellé – *Lenin*, valamint *Rákosi Mátyás* is megjelent. *Vlagyimir Iljics*et Mészáros Tamás említette meg, mondván: őt Orbán „olykor Leninre emlékezteti, akinek mindenről volt véleménye, vagy ha nem, akkor utána megírták helyette”. *Rákosi* pedig akkor került a képbe, amikor *Koltai Tamás* gyalázta előadásnak álcázott gyűlöletrohamában a Nemzeti Színházat, mondván: a Fidesz-kormány kultúrpolitikájához hasonló egyedül csak a *Rákosi-korszakban* volt példa. Mellesleg a konferencia felszólalásai között talán éppen *Koltai* előadása vitte el a pálmát gyűlölködés tekintetében: szó esett az „izléstelen, használatatlan Nemzeti Színházról”, valamint arról is, hogy az épület előtt emelt *Melocco Miklós*-szobrok „a hagyományörző nekrofil közvéleménynek hizelegnek”. Megtudtuk: a Nemzeti Színház semmire se jó és ebben akár a Fidesz jelképe is lehetne. Mindent összevetve kivételes élmény volt *Koltai Tamás* hallgatni, mert eddig azt hittük, ilyen elsőpró szenvedéllyel nem gyűlölni, hanem csupán szerelmesnek lenni lehetséges.

A tanácskozás másik erkölcsi mélypontját *Majsai Tamásnak* az egyházak kampányban betöltött szerepéről szóló előadása alkotta. Már-már azt hihettük, *Majsai*, aki egy írásában „tetemcáfatnak” nevezte a Szent Jobbot, legszívesebben *Sztálin* Oroszországában élt volna, valamikor a húszas évek egyházüldözéseinek idején. Ettől függetlenül olykor bibliai jelképeket is beemelt az előadásába. A jelenések könyvének az Antikrisztusról szóló soraira utalva „a Fidesz-fenevad négyéves dühöngéséről” beszélt, majd köszönetet mondott azoknak a „kisegyházaknak, szektáknak és egyházakon belüli szektaszzerű képződményeknek, amelyek enklávék képeztek az elmúlt időszakban a Szentlélek magyarországi sátorozásához”. *Majsai* szerint annak, hogy a templomjáró emberek körében háromszor annyian szavaztak a

Fideszre, mint az MSZP-re, nem „a papok által kifejtett jobboldali propagandában” rejlik a magyarázata, mert ezeket az embereket „nem is kellett meggyőzni”, hiszen „azért szavaztak a nacionál-konzervatív és ásatag jobboldalra”, mert „a templomi környezet a gyűjtőhelye az effajta értékeket képviselő egyéneknek, a konzervatív patriotizmusnak, a nacionálnemzeti pietizmusnak, a cserkészmaskaráknak és a szittyakürtöknek”. Szó esett még a „liturgizmus intellektuális és spirituális nihilizmusáról”, és az is kiderült, hogy a templomjáró emberek többsége „kiváltképp a vidéki, alacsony iskolázottságú rétegből kerül ki”, és csak az a kérdés, hogy ezek az emberek „meg tudják-e fertőzni a családjukat”?

Ha e konferencián kimerítette valami és valaki a közönség elleni uszítás és izgatás ismérveit, akkor az *Majsai Tamás* előadása volt.

Az igazsághoz hozzátartozik, hogy némely előadásokban valóban megjelent a kiegyenlített-ségre való törekvés, még ha annyiban is csupán, hogy az előadótól mind a bal-, mind pedig a jobboldal derekasan megkapta a magáét. Ilyen beszéd volt például *Kiss Balázs* kampányelemzése. *Kiss* megállapítása szerint a választások idején a pártok semmiféle erkölcsi vagy demokratikus határvonalat nem hágtak át, csupán minden eddigienél erősebben alkalmazták a marketingstratégiákat, ami sokakat elriasztott. Ám e sorok írója számára *Tamás Gáspár Miklós* előadása szolgált a legnagyobb meglepetéssel. *Tamás* szerint azzal, hogy Orbán Viktor tizenötmillió magyar vezetőjének vallotta magát, az volt a legnagyobb gond, hogy ezáltal „olyan emberek virtuális befolyása alá helyezte a magyarországi politikát, akik valójában nem szólhatnak bele, lévén, hogy nem itt adóznak és nem szavazhatnak”, s ezzel a volt miniszterelnök „elválasztotta egymástól a népakaratot és a politikai akaratot”. Ed-dig úgy tűnhetett, hogy ez az előadás is beleillik a *Tamás Gáspár Miklóstól* megszokott kaotikus eszmefuttatások sorozatába, ám ezt követően a filozófus arról kezdett beszélni, mennyire antidemokratikus az „állítólagos demokratának az ut-cára vitt politika demonizálására irányuló törekvése”, amelyben „a nép iránti undor nyilvánul meg”. *Tamás* elmondta: az MSZP azzal, hogy antidemokratikusan igyekszik kivonni a politizálás lehetséges régióiból azokat a pontokat, ahol a jobboldal sikerebb, a demokráciaellenes – talán éppen a még nem létező, baloldali antidemokratikus – erők malmára hajtja a vizet. *Tamástól* az *Eörsi*-féle fasisztázó örülete is megkapta a magáét: mint elmondta, azok, akik kivonultak a Kossuth térre, nem idióták és nem is fasiszták, hanem minden bizonnyal okos és jó szándékú emberek, mindössze egyetlen baj van velük – az, hogy meg vannak tévesztve.

Persze *Tamás Gáspár Miklós* pofont minden irányba osztó okfejtése pusztán ritka kivétel volt a kétnapos konferencia előadásai között. Hiba volna nem észrevennünk, hogy a magukat liberálisnak és baloldalinak mondó erők mily’ nagy előszeretettel szerveznek „konferenciákat”, „vitáesteket” és „tanácskozásokat”, hogy ott aztán a logikusnak, tudományos igényűnek tűnő okfejtések álcájában tobzódhassanak politikai ellenfeleik iránt érzett gyűlöletükben. Ez önmagában még nem is volna baj, csupán az a gond, hogy léteznek az értelmiségnek egy olyan rétege, amelynek tagjai mindössze annyiban értelmiségiek, hogy van vagy hamarosan lesz egy diplomájuk, viszont az önálló gondolkodásra irányuló képességük, valamint tájékozottságuk a nullával egyenlő, és ez a réteg hajlamos egyetlen létező igazságként elfogadni a tudományos nyelviségbe csomagolt, felszínes és egyoldalú, ám imponálóan elmesnék tűnő okfejtések végkövetkeztetéseit. Többek között ez a magyarázata annak, hogy Magyarországon miért bír még mindig erős hídfőállásokkal a szalonbaloldal és a szalonliberalizmus.

Ám ezen a téren a polgári oldálnak is vannak mulasztásai. Kíváncsian várjuk, mikor rendeznek – például a Magyarok Házában vagy a Vigadóban talán – olyan konferenciákat, amelyeken a jobboldali értelmiség képviselői a tudományos-ság mezében tetszelegve elemzik, tiltott „határátlépést” vizionálva sorra elégtelenre osztályozzák a szocialisták és szabad demokraták gatyaletolós és durva kampányának önellentmondásait. Valamint a másik oldal publicistáinak irományai-ban megjelenő logikai visszasszágokat, torz általánosításokat, koncepciózus előítéleteket, az intellektuális fölénytudatot és főképp az önmagukat a tolerancia bajnokáiként aposztrofáló *Koltai Tamások*, *Eörsi Istvánok*, *Vásárhelyi Máriák* és *Majsai Tamások* mélységes intoleranciáját.